

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

4. maj 2017*

»Præjudiciel forelæggelse — artikel 56 TEUF — fri udveksling af tjenesteydelser — mund- og tandplejeydelser — national lov, der indeholder et absolut forbud mod reklame for mund- og tandplejeydelser — grænseoverskridende element — beskyttelse af den offentlige sundhed — proportionalitet — direktiv 2000/31/EF — informationssamfundstjenester — reklame på et websted — medlem af et lovreguleret erhverv — faglige regler — direktiv 2005/29/EF — urimelig handelspraksis — nationale bestemmelser om sundhed — nationale bestemmelser om lovregulerede erhverv«

I sag C-339/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (den nederlandsksprogede ret i første instans i Bruxelles, afdelingen for strafferetlige sager, Belgien) ved afgørelse af 18. juni 2015, indgået til Domstolen den 7. juli 2015, i straffesagen mod

Luc Vanderborght,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen (refererende dommer), og dommerne M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan og D. Šváby,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: fuldmægtig V. Tourrès,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 7. juli 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Luc Vanderborght ved advokaten S. Callens, M. Verhaege og L. Boddez,
- Verbond der Vlaamse Tandartsen VZW ved advokaten N. Van Ranst og V. Vanpeteghem,
- den belgiske regering ved C. Pochet, J. Van Holm og J.-C. Halleux, som befuldmægtigede, bistået af advokaten A. Fromont og L. Van den Hole,
- den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato W. Ferrante,

* Processprog: nederlandsk.

— den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
— Europa-Kommissionen ved D. Roussanov og F. Wilman, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. september 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 49 TEUF og 56 TEUF, af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22) og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked (»direktivet om elektronisk handel«) (EFT 2000, L 178, s. 1).
- 2 Denne anmodning er indgivet som led i en straffesag iværksat i forhold til Luc Vanderborght, som er tandlæge med hjemsted i Belgien, og som retsforfølges for at have tilsidesat den nationale lovgivning om forbud mod reklame for mund- og tandplejeydelser.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 92/51/EØF

- 3 Artikel 1 i Rådets direktiv 92/51/EØF af 18. juni 1992 om anden generelle ordning for anerkendelse af erhvervsuddannelser til supplerende af direktiv 89/48/EØF (EFT 1992, L 209, s. 25) bestemmer følgende:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

- f) »lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed«: erhvervsmæssig virksomhed eller en form deraf, når der enten direkte eller indirekte ifølge love eller administrative bestemmelser kræves et uddannelsesbevis eller kursusbevis for i en medlemsstat at optage eller udøve denne virksomhed eller en form deraf. [...]

[...]«

Direktiv 98/34/EF

- 4 Artikel 1, nr. 2), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/34/EF af 22. juni 1998 om en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter samt forskrifter for informationssamfundets tjenester (EFT 1998, L 204, s. 37), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/48/EF af 20. juli 1998 (EFT 1998, L 217, s. 18) (herefter »direktiv 98/34«), definerer begrebet »tjeneste« således:

»[E]nhver tjeneste i informationssamfundet, dvs. enhver tjeneste, der normalt ydes mod betaling, og som teleformidles ad elektronisk vej på individuel anmodning fra en tjenestemodtager.

Med henblik på denne definition forstås ved

- »teleformidling«: at en tjeneste ydes, uden at parterne er til stede samtidig
- »ad elektronisk vej«: at en tjeneste fra afsendelsesstedet sendes og på bestemmelsesstedet modtages ved hjælp af elektronisk databehandlingsudstyr (herunder digital komprimering) og datalagringsudstyr, og som udelukkende sendes, rutes og modtages via tråd, radio, optiske midler eller andre elektromagnetiske midler
- »på individuel anmodning fra en tjenestemodtager«: at en tjeneste ydes ved transmission af data på individuel anmodning.

[...]«

Direktiv 2000/31

- 5 Følgende fremgår af 18. betragtning til direktiv 2000/31:

»Informationssamfundstjenester omfatter en lang række økonomiske aktiviteter, som finder sted online; [...] informationssamfundstjenester er ikke kun begrænset til tjenester, der giver mulighed for onlineindgåelse af kontrakter, men omfatter også, når der er tale om erhvervsmæssig virksomhed, tjenester, som modtageren ikke yder vederlag for, f.eks. tjenester, som består i at tilbyde onlineinformation eller kommerciel kommunikation [...]; aktiviteter, der ifølge deres natur ikke kan udføres på afstand og ved hjælp af elektroniske midler såsom lovpligtig revision af selskabsregnskaber eller lægelige vurderinger, der kræver fysisk undersøgelse af patienten, er ikke informationssamfundstjenester.«

- 6 Direktivets artikel 2, som har overskriften »Definitioner«, bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

- a) »informationssamfundstjenester«: tjenester som defineret i artikel 1, nr. 2), i direktiv [98/34]

[...]

- f) »kommerciel kommunikation«: alle former for kommunikation bestemt til direkte eller indirekte at fremme afsætningen af varer eller tjenester eller til etablering af et image for en virksomhed, en organisation eller en person, som udøver handels-, industri- eller håndværksvirksomhed eller et lovreguleret erhverv. [...]

[...]

g) »lovreguleret erhverv«: ethvert erhverv som omhandlet enten i artikel 1, litra d), i Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed [...] eller i artikel 1, litra f), i [direktiv 92/51] [...]

[...]«

7 Samme direktivs artikel 8, stk. 1 og 2, med overskriften »Lovregulerede erhverv« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at anvendelsen af kommerciel kommunikation, der er en del af eller udgør en informationssamfundstjeneste, som leveres af et medlem af et lovreguleret erhverv, er tilladt under overholdelse af faglige regler om især uafhængighed, værdighed, faglig etik samt tavshedspligt og loyalitet over for klienter og fagfæller.

2. Med forbehold af faglige sammenslutningers og organisationers uafhængighed tilskynder medlemsstaterne og Kommissionen faglige sammenslutninger og organisationer til at udarbejde adfærdskodekser på fællesskabsplan for nærmere at fastslå, hvilke oplysninger der kan gives med henblik på kommerciel kommunikation i overensstemmelse med stk. 1.«

Direktiv 2005/29

8 Følgende fremgår af niende betragtning til direktiv 2005/29:

»Dette direktiv berører ikke sager indklaget af dem, som har lidt skade på grund af urimelig handelspraksis. Det berører heller ikke fællesskabsbestemmelser eller nationale bestemmelser om [...] produkters sundheds- og sikkerhedsmæssige aspekter [...]. Medlemsstaterne vil således kunne opretholde eller indføre restriktioner og forbud vedrørende handelspraksis, der er begrundet i hensynet til forbrugernes sundhed og sikkerhed på deres område, uanset hvor den erhvervsdrivende end er etableret, f.eks. i forbindelse med alkohol, tobak eller lægemidler. [...]«

9 Direktivets artikel 2, som har overskriften »Definitioner«, bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

c) »produkt«: en vare eller tjenesteydelse, herunder fast ejendom, rettigheder og pligter

d) »virksomheders handelspraksis over for forbrugerne« (i det følgende også benævnt »handelspraksis«): en handling, udeladelse, adfærd eller fremstilling, kommerciel kommunikation, herunder reklame og markedsføring, foretaget af en erhvervsdrivende med direkte relation til promovering, salg eller udbud af et produkt til forbrugerne

[...]«

10 Det nævnte direktivs artikel 3 bestemmer:

»1. Dette direktiv gælder for virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne, som fastlagt i artikel 5, før, under og efter en handelstransaktion i forbindelse med et produkt.

[...]

3. Dette direktiv berører ikke fællesskabsbestemmelser eller nationale bestemmelser vedrørende produkters sundheds- og sikkerhedsmæssige aspekter.

[...]

8. Dette direktiv berører ikke nogen etableringsbetingelser eller godkendelsesordninger eller fagetiske adfærdskodekser eller andre specifikke bestemmelser for lovregulerede erhverv, der skal opretholde høje standarder for virksomhedernes integritet, og som medlemsstaterne i overensstemmelse med fællesskabslovgivningen kan pålægge virksomheder.

[...]«

National ret

- 11 Artikel 8d i Koninklijk besluit houdende reglement op de beoefening der tandheelkunde (kongelig bekendtgørelse om udøvelse af tandlægevirksomhed) af 1. juni 1934 (*Belgisch Staatsblad* af 7.6.1934, s. 3220) bestemmer følgende:

»Med henblik på bekendtgørelse for offentligheden må der foran indgangen til den bygning, hvor en [...] autoriseret person udøver tandlægevirksomhed, kun anbringes en indskrift eller en tavle af beskeden størrelse og udseende, hvorpå er anført den autoriserede persons navn og eventuelt hans titel efter loven, de dage og tidspunkter, hvor der er konsultation, og navnet på den virksomhed eller den lægelige organisation, for hvis regning han udøver sin erhvervsvirksomhed. Ligeledes kan angives den specialitet inden for tandlægevirksomhed, som den autoriserede person særligt udøver, såsom operativ tandpleje, tandproteser, ortodonti, tandkirurgi.

[...]«

- 12 Artikel 1 Wet betreffende de publiciteit inzake tandverzorging (lov om reklame vedrørende tandpleje) af 15. april 1958 (*Belgisch Staatsblad* af 5.5.1958, s. 3542) bestemmer følgende:

»Det er forbudt at reklamere direkte eller indirekte for behandling eller for at foranledige behandling ved en autoriseret eller uautoriseret person i Belgien eller i udlandet af sygdomme, skader eller misdannelser i munden og tænderne, såsom ved udstilling, reklameskilte, indskrifter eller tavler, der er egnede til at vildlede med hensyn til lovligheden af den angivne virksomhed, eller ved prospekter, rundskrivelser, brochurer, løbesedler, det være sig i pressen, i radioen eller i biografer [...]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 På tidspunktet for de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for straffesagen mod ham, var Luc Vanderborght tandlæge i Opwijk (Belgien). Denne sag mod ham blev indledt, fordi han i hvert fald i perioden fra marts 2003 til januar 2014 i strid med belgisk ret reklamerede for tandplejeydelser.
- 14 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Luc Vanderborght havde anbragt en reklametavle med tre dele med påtrykt tekst, som oplyste om hans navn, at han er tandlæge, hans websted samt telefonnummeret til hans praksis.
- 15 Luc Vanderborght oprettede desuden et websted, der skulle informere patienter om de forskellige former for behandlinger, som han udfører i sin praksis. Desuden indrykkede han nogle annoncer i lokale dagblade.

- 16 Straffesagen udspringer af en klage indgivet af fagorganisationen Verbond der Vlaamse Tandartsen VZW.
- 17 Den 6. februar 2014 begærede anklagemyndigheden sagen mod Luc Vanderborght henvist til kriminalretten. Ved kendelse af 25. marts 2014 henviste retten sagen til Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (den nederlandsksprogede ret i første instans i Bruxelles, afdelingen for straffesager, Belgien).
- 18 For den forelæggende ret har Luc Vanderborght gjort gældende, at artikel 1 i Wet betreffende de publiciteit inzake tandverzorging (lov om reklame vedrørende tandpleje) af 15. april 1958, som indeholder et absolut forbud mod enhver reklame for mund- og tandplejeydelser, samt artikel 8d i kongelig bekendtgørelse om udøvelse af tandlægevirksomhed af 1. juni 1934, som fastsætter visse krav om beskedenhed hvad angår en tandlægepraksis' skilte, er i strid med EU-retten, navnlig med direktiv 2005/29 og 2000/31 samt artikel 49 TEUF og 56 TEUF.
- 19 Den forelæggende ret har fastslået, at hovedsagen indeholder et grænseoverskridende element, idet den bl.a. har lagt vægt på oplysningerne om, at Luc Vanderborght reklamerer på internettet, hvilket kan berøre patienter i andre medlemsstater, og til dels behandler patienter, der kommer fra andre medlemsstater.
- 20 På denne baggrund har Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel, strafzaken (den nederlandsksprogede ret i første instans i Bruxelles, afdelingen for straffesager, Belgien) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal [direktiv 2005/29] fortolkes således, at det er til hinder for en national lov, der absolut og uden undtagelse forbyder enhver reklame, uanset i hvilken form, for mund- og tandpleje, således som det er tilfældet med artikel 1 i lov af 15. april 1958 om reklame vedrørende tandpleje?
 - 2) Skal et reklameforbud for mund- og tandpleje anses for en »bestemmelse vedrørende produkters sundheds- og sikkerhedsmæssige aspekter« som omhandlet i artikel 3, stk. 3, [direktiv 2005/29]?
 - 3) Skal [direktiv 2005/29] fortolkes således, at det er til hinder for en national bestemmelse som artikel 8d i kongelig bekendtgørelse af 1. juni 1934 om udøvelse af tandlægevirksomhed, i hvilken det detaljeret er anført, hvilken grad af beskedenhed der kræves af et skilt ved en tandlæges praksis, som er rettet til offentligheden?
 - 4) Skal [direktiv 2000/31] fortolkes således, at det er til hinder for en national lov, der absolut og uden undtagelse forbyder enhver reklame, uanset i hvilken form, for mund- og tandpleje, og som også forbyder reklame ad elektronisk vej (websted), således som det er tilfældet med artikel 1 i lov af 15. april 1958 om reklame vedrørende tandpleje?
 - 5) Hvordan skal man fortolke begrebet »informationssamfundstjenester« som defineret i artikel 2, litra a), i direktiv [2000/31] med henvisning til artikel 1, nr. 2), i direktiv [98/34]?
 - 6) Skal artikel 49 TEUF og 56 TEUF fortolkes således, at de til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der af hensyn til beskyttelse af den offentlige sundhed indeholder et totalt forbud mod reklame for tandpleje?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første til det tredje spørgsmål

- 21 Med sit første til tredje spørgsmål, som skal undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2005/29 skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der beskytter den offentlige sundhed og tandlægeerhvervets værdighed ved dels at forbyde enhver form for reklame for mund- og tandplejeydelser, dels at fastsætte visse krav om beskedenhed i forhold til en tandlægepraksis' skilte.
- 22 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål skal det først afgøres, om de reklamer, der er genstanden for forbuddet i hovedsagen, udgør handelspraksis som omhandlet i artikel 2, litra d), i direktiv 2005/29 og derfor omfattes af direktivets forskrifter (jf. analogt dom af 9.11.2010, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, C-540/08, EU:C:2010:660, præmis 16).
- 23 I den forbindelse bemærkes, at direktivets artikel 2, litra d), ved hjælp af en særligt bred formulering definerer »handelspraksis« som »en handling, udeladelse, adfærd eller fremstilling, kommerciel kommunikation, herunder reklame og markedsføring, foretaget af en erhvervsdrivende med direkte relation til promovning, salg eller udbud af et produkt til forbrugerne« (dom af 9.11.2010, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, C-540/08, EU:C:2010:660, præmis 17).
- 24 Endvidere omfatter begrebet »produkt« i henhold til direktivets artikel 2, litra c), for sin del en vare eller tjenesteydelse.
- 25 Det følger heraf, at reklame for mund- og tandplejeydelser som den i hovedsagen omhandlede udgør »handelspraksis« som omhandlet i direktiv 2005/29, uanset om den sker ved indrykning i reklametryksager, på internettet eller ved skilte.
- 26 I henhold til direktivets artikel 3, stk. 3, berører direktivet ikke de EU-retlige bestemmelser eller nationale bestemmelser vedrørende produkters sundheds- og sikkerhedsmæssige aspekter.
- 27 Det skal endvidere bemærkes, at det følger af direktivets artikel 3, stk. 8, at det ikke berører nogen fagetiske adfærdskodekser eller andre specifikke bestemmelser for lovregulerede erhverv, der skal opretholde høje standarder for virksomhedernes integritet, og som medlemsstaterne i overensstemmelse med EU-lovgivningen kan pålægge virksomheder.
- 28 Det følger således af denne bestemmelse, at direktiv 2005/29 hverken rejser tvivl om de nationale regler om produkters sundheds- og sikkerhedsmæssige aspekter eller de specifikke bestemmelser for lovregulerede erhverv.
- 29 Det fremgår af forelæggelsesafgårelsen, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, dvs. artikel 1 i lov om reklame vedrørende tandpleje af 15. april 1958 og artikel 8d i kongelig bekendtgørelse om udøvelse af tandlægevirksomhed af 1. juni 1934, henholdsvis beskyttede den offentlige sundhed og tandlægeerhvervets værdighed, hvorfor den er omfattet af artikel 3, stk. 3 og 8, i direktiv 2005/29.
- 30 Henset til det ovenstående skal det første til det tredje spørgsmål besvares med, at direktiv 2005/29 skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der beskytter den offentlige sundhed og tandlægeerhvervets værdighed ved dels at forbyde enhver form for reklame for mund- og tandplejeydelser, dels at fastsætte visse krav om beskedenhed i forhold til en tandlægepraksis' skilte.

Om det fjerde og det femte spørgsmål

- 31 Med sit fjerde og femte spørgsmål, som skal undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2000/31 skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver reklame for mund- og tandpleje, idet den forbyder enhver form for kommerciel kommunikation ad elektronisk vej, herunder gennem et websted oprettet af en tandlæge.
- 32 Det skal i denne henseende bemærkes, at direktivets artikel 8, stk. 1, fastsætter princippet om, at medlemsstaterne sikrer, at anvendelsen af kommerciel kommunikation, der er en del af eller udgør en informationssamfundstjeneste, som leveres af et medlem af et lovreguleret erhverv, er tilladt.
- 33 Det fremgår af artikel 2, litra g), i direktiv 2000/31, sammenholdt med artikel 1, litra f), i direktiv 92/51, som den førstnævnte bestemmelse henviser til, at et erhverv bl.a. skal anses for at være et »lovreguleret erhverv«, når der enten direkte eller indirekte ifølge love eller administrative bestemmelser kræves et uddannelsesbevis eller kursusbevis for i en medlemsstat at optage eller udøve denne virksomhed.
- 34 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at tandlægeerhvervet i Belgien er et lovreguleret erhverv som omhandlet i artikel 2, litra g), i direktiv 2000/31.
- 35 Desuden følger det af artikel 2, litra a), i direktiv 2000/31, sammenholdt med artikel 1, nr. 2), i direktiv 98/34, at begrebet »informationssamfundstjenester« omfatter »enhver tjeneste, der normalt ydes mod betaling, og som teleformidles ad elektronisk vej på individuel anmodning fra en tjenestemodtager«.
- 36 I 18. betragtning til direktiv 2000/31 præciseres det, at begrebet »informationssamfundstjenester« omfatter en lang række økonomiske aktiviteter, som finder sted online, at de ikke kun er begrænset til tjenester, der giver mulighed for onlineindgåelse af kontrakter, men også omfatter, når der er tale om erhvervsmæssig virksomhed, tjenester, som modtageren ikke yder vederlag for, f.eks. tjenester, som består i at tilbyde onlineinformation eller kommerciel kommunikation.
- 37 Det skal på den baggrund fastslås, at onlinereklame kan udgøre en informationssamfundstjeneste som omhandlet i direktiv 2000/31 (jf. i denne retning dom af 15.9.2016, *Mc Fadden*, C-484/14, EU:C:2016:689, præmis 41 og 42).
- 38 Endvidere præciseres det i direktivets artikel 2, litra f), at begrebet »kommerciel kommunikation« bl.a. omfatter alle former for kommunikation bestemt til direkte eller indirekte at fremme afsætningen af varer eller tjenester for en person, som udøver et lovreguleret erhverv.
- 39 Det følger heraf, at den reklame vedrørende mund- og tandplejeydelser, som foretages gennem et websted, der er oprettet af et medlem af et lovreguleret erhverv, udgør en kommerciel kommunikation, der er en del af eller udgør en informationssamfundstjeneste som omhandlet i artikel 8 i direktiv 2000/31.
- 40 Det skal således, som generaladvokaten har gjort i punkt 50 i sit forslag til afgørelse, fastslås, at medlemsstaterne skal sikre, at sådan kommerciel kommunikation i princippet er tilladt.
- 41 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den modsatte fortolkning, som Europa-Kommissionen har foreslået, hvorefter denne bestemmelse alene omfatter de reklamer, der foretages af et medlem af et lovreguleret erhverv, når denne handler som leverandør af onlinereklamer, ikke kan fastholdes, eftersom denne fortolkning ville medføre en uforholdsmæssig indskrænkning af denne bestemmelses rækkevidde.

- 42 Det skal således bemærkes, at formålet med artikel 8, stk. 1 i direktiv 2000/31 er at give medlemmerne af et lovreguleret erhverv mulighed for at anvende en informationssamfundstjeneste for at fremme deres virksomhed.
- 43 Når dette er sagt, følger det af denne bestemmelse, at kommerciel kommunikation som den i denne doms præmis 39 omtalte kun er tilladt, hvis de faglige regler om især uafhængighed, værdighed, det pågældende erhvervs faglige etik samt tavshedspligt og loyalitet over for klienter og fagfæller overholdes.
- 44 De i denne bestemmelse omtalte faglige regler kan imidlertid ikke generelt og absolut forbyde enhver form for onlinereklame med henblik på at fremme virksomheden for en person, der udøver et lovreguleret erhverv, uden at bestemmelsen herved fratages sin effektive virkning og hindrer gennemførelsen af EU-lovgivers formål.
- 45 Denne fortolkning underbygges af den omstændighed, at artikel 8, stk. 2, i direktiv 2000/31 bestemmer, at medlemsstaterne og Kommissionen tilskynder til at udarbejde adfærdskodekser for nærmere at fastslå, hvilke oplysninger der kan gives med henblik på kommerciel kommunikation i overensstemmelse med disse regler, og ikke for at forbyde denne type reklame.
- 46 Det følger heraf, at selv om den af artikel 8, stk. 1, i direktiv 2000/31 omhandlede kommercielle kommunikations indhold og form gyldigt kan indarbejdes i faglige regler, kan sådanne regler ikke medføre et generelt og absolut forbud mod denne type kommunikation.
- 47 Denne betragtning gælder ligeledes hvad angår en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der kun gælder for tandlæger.
- 48 Det skal således bemærkes, at EU-lovgiver ikke har udelukket lovregulerede erhverv fra princippet om tilladelsen til kommerciel onlinekommunikation som fastsat i artikel 8, stk. 1, i direktiv 2000/31.
- 49 Selv om denne bestemmelse dermed giver mulighed for at tage hensyn til særegenhederne ved sundhedserhverv som led i udarbejdelsen af faglige regler herom ved om nødvendigt snævert at foreskrive formerne og metoderne for den i denne bestemmelse nævnte kommercielle onlinekommunikation med henblik på bl.a. at sikre, at den tillid, som patienterne har til disse erhverv, ikke skades, følger det ikke desto mindre heraf, at disse faglige regler ikke gyldigt generelt og absolut kan forbyde enhver form for onlinereklame, der skal fremme virksomheden for en person, der udøver et lovreguleret erhverv.
- 50 Henset til det ovenstående skal det fjerde og det femte spørgsmål besvares med, at direktiv 2000/31 skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver reklame for mund- og tandpleje, idet den forbyder enhver form for kommerciel kommunikation ad elektronisk vej, herunder gennem et websted oprettet af en tandlæge.

Om det sjette spørgsmål

- 51 Med det sjette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 49 TEUF og 56 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver reklame for mund- og tandplejeydelser.
- 52 Det skal indledningsvis bemærkes, at det i forhold til svaret på det fjerde og det femte spørgsmål må fastslås, at det sjette spørgsmål i sidste ende vedrører en sådan national lovgivnings forenelighed med artikel 49 TEUF og 56 TEUF, for så vidt som loven forbyder reklame, som ikke gennemføres ved en informationssamfundstjeneste.

Om formaliteten

- 53 Det følger af Domstolens faste praksis, at traktatens bestemmelser, der sikrer den frie bevægelighed, ikke gælder for en situation, hvori alle forhold er begrænset til en enkelt medlemsstats område (jf. i denne retning bl.a. dom af 21.10.1999, Jägerskiöld, C-97/98, EU:C:1999:515, præmis 42, og af 11.7.2002, Carpenter, C-60/00, EU:C:2002:434, præmis 28).
- 54 Tvisten i hovedsagen vedrører strafforfølgelse af en tandlæge, der er belgisk statsborger og bosat i Belgien, og som udøver sit erhverv i denne medlemsstat.
- 55 Det fremgår imidlertid af forelæggelsen, at en del af Luc Vanderborghts klienter kommer fra andre medlemsstater.
- 56 Domstolen har tidligere fastslået, at det forhold, at en del af kundekredsen bestod af unionsborgere fra andre medlemsstater, kunne udgøre et grænseoverskridende element, hvorefter traktatens bestemmelser om den frie bevægelighed fandt anvendelse (jf. i denne retning dom af 11.6.2015, Berlington Hungary m.fl., C-98/14, EU:C:2015:386, præmis 25 og 26).
- 57 Følgelig må det fastslås, at det sjette spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

- 58 Det skal bemærkes, at når en national foranstaltning på én gang vedrører etableringsfriheden og den frie udveksling af tjenesteydelser, tager Domstolen i princippet alene stilling til foranstaltningen i forhold til den ene af disse to grundlæggende friheder, hvis det i lyset af hovedsagens faktiske omstændigheder fremgår, at en af disse er helt sekundær i forhold til den anden og kan henføres til denne (dom af 26.5.2016, NN (L) International, C-48/15, EU:C:2016:356, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).
- 59 Dette er netop tilfældet i den foreliggende sag.
- 60 Eftersom det grænseoverskridende element, der betyder, at traktatens bestemmelser vedrørende en sikring af den frie bevægelighed finder anvendelse, består af, at tjenesteydelsernes modtagere, der er bosat i en anden medlemsstat, bevæger sig (jf. i denne retning dom af 11.6.2015, Berlington Hungary m.fl., C-98/14, EU:C:2015:386, præmis 26), skal det sjette spørgsmål besvares under hensyn til artikel 56 TEUF.
- 61 Det fremgår i denne forbindelse af Domstolens faste praksis, at enhver foranstaltning, der forbyder, indebærer ulemper for eller gør udøvelsen af denne frihed mindre tiltrækkende, skal anses for en restriktion for den frie udveksling af tjenesteydelser (jf. i denne retning dom af 17.7.2008, Corporación Dermoeástica, C-500/06, EU:C:2008:421, præmis 32, af 22.1.2015, Stanley International Betting og Stanleybet Malta, C-463/13, EU:C:2015:25, præmis 45, og af 28.1.2016, Laezza, C-375/14, EU:C:2016:60, præmis 21).
- 62 Det skal ligeledes bemærkes, at begrebet »restriktion« navnlig omfatter foranstaltninger truffet af en medlemsstat, som, selv om de anvendes uden forskel, påvirker den frie udveksling af tjenesteydelser i de andre medlemsstater (jf. dom af 12.9.2013, Konstantinide, C-475/11, EU:C:2013:542, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 En national lovgivning, som generelt og absolut forbyder enhver form for reklame for en bestemt virksomhed, kan begrænse muligheden for, at de personer, der udøver denne virksomhed, kan gøre opmærksomme på sig selv hos deres potentielle kundekreds og fremme de tjenesteydelser, som de vil tilbyde kundekredsen.

- 64 En sådan national lovgivning må følgelig anses for at medføre en restriktion for den frie udveksling af tjenesteydelser.
- 65 Hvad angår begrundelsen for en sådan restriktion kan nationale foranstaltninger, der kan hæmme udøvelsen af de ved traktaten sikrede grundlæggende friheder eller gøre udøvelsen heraf mindre tiltrækkende, kun tillades, såfremt de forfølger et formål af almen interesse, er egnede til at sikre virkeliggørelsen af dette og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at nå det forfulgte formål (dom af 12.9.2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, præmis 50 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 I nærværende sag har den forelæggende ret anført, at den af hovedsagen omhandlede lovgivning tilsigter at beskytte den offentlige sundhed samt tandlægeerhvervets værdighed.
- 67 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at beskyttelsen af sundheden er et mål, som hører til dem, der kan anses for begrundet i tvingende almene hensyn, der kan begrunde en restriktion af den frie udveksling af tjenesteydelser (jf. i denne retning dom af 10.3.2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, præmis 46, og af 12.9.2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, præmis 51).
- 68 Henset til betydningen af det tillidsforhold, der skal herske mellem tandlæge og patient, skal det endvidere bemærkes, at beskyttelsen af tandlægeerhvervets værdighed ligeledes kan udgøre et sådant tvingende alment hensyn.
- 69 Den intensive brug af reklame eller valget af aggressive reklamebeskeder, som eventuelt kan vildlede patienterne vedrørende den tilbudte pleje, kan skade sundhedsbeskyttelsen og skade tandlægeerhvervets værdighed ved at forvride tandlægeerhvervets omdømme, ved at fordreje forholdet mellem tandlæge og patient samt ved at begunstige gennemførelsen af upassende eller unødvendig pleje.
- 70 I denne sammenhæng er det generelle og absolutte forbud mod reklame egnet til at sikre gennemførelsen af de forfulgte formål, idet det hindrer, at tandlægerne anvender nogen form for reklame eller reklamebeskeder.
- 71 Hvad angår nødvendigheden af en restriktion af den frie udveksling af tjenesteydelser som den i hovedsagen omhandlede skal der tages hensyn til, at menneskers liv og sundhed står øverst blandt de goder og interesser, som er beskyttet ved traktaten, og at det i princippet tilkommer medlemsstaterne at træffe bestemmelse om det niveau for beskyttelsen af den offentlige sundhed, som de ønsker at sikre, og hvorledes dette niveau skal nås. Da niveauet kan veksle fra den ene medlemsstat til den anden, må der anerkendes en skønsbeføjelse for medlemsstaterne (jf. i denne retning dom af 2.12.2010, Ker-Optika, C-108/09, EU:C:2010:725, præmis 58, og af 12.11.2015, Visnapuu, C-198/14, EU:C:2015:751, præmis 118).
- 72 Når dette er sagt, må det fastslås, at den restriktion, der følger af anvendelsen af den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, der indeholder et generelt og absolut forbud mod enhver form for reklame for mund- og tandplejeydelser, uanset denne skønsmargen går ud over, hvad der er nødvendigt for at gennemføre de formål, der forfølges med denne lovgivning, jf. denne doms præmis 66.
- 73 Alle de reklamer, som er forbudt ved denne lovgivning, kan nemlig ikke som sådan skabe virkninger, der er i strid med de formål, der er nævnt i denne doms præmis 69.

- 74 Det skal i denne forbindelse endvidere bemærkes, at selv om Domstolen i præmis 57 i dom af 12. september 2013, Konstantinides (C-475/11, EU:C:2013:542), fastslog, at en national lovgivning, som forbød reklamer for lægelige tjenesteydelser, hvis indhold er i strid med faglig etik, var forenelig med artikel 56 TEUF, må det fastslås, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning har en væsentligt bredere rækkevidde.
- 75 På den baggrund må det fastslås, at de med den i hovedsagen omhandlede lovgivning forfulgte formål ville kunne nås med mindre restriktive foranstaltninger, der om nødvendigt snævert foreskriver de former og metoder, som de af tandlægerne anvendte kommunikationsmidler gyldigt kan antage, uden imidlertid generelt og absolut at forbyde enhver form for reklame.
- 76 På baggrund af det ovenstående skal det sjette spørgsmål besvares med, at artikel 56 TEUF skal fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver reklame for mund- og tandplejeydelser.

Sagsomkostninger

- 77 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der beskytter den offentlige sundhed og tandlægeerhvervets værdighed ved dels generelt og absolut at forbyde enhver form for reklame for mund- og tandplejeydelser, dels at fastsætte visse krav om beskedenhed i forhold til en tandlægepraksis' skilte.
- 2) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked (»Direktivet om elektronisk handel«) skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver reklame for mund- og tandplejeydelser, idet den forbyder enhver form for kommerciel kommunikation ad elektronisk vej, herunder gennem et websted oprettet af en tandlæge.
- 3) Artikel 56 TEUF skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der generelt og absolut forbyder enhver form for reklame for mund- og tandplejeydelser.

Underskrifter